

Journal of Social Sciences

Volume 38
Issue 0 *Issue 1-2*

Article 1

2007-01-01

บทบรรณาธิการ

บรรณาธิการ

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss>

Part of the [Social and Behavioral Sciences Commons](#)

Recommended Citation

บรรณาธิการ (2007) "บทบรรณาธิการ," *Journal of Social Sciences*: Vol. 38: Iss. 0, Article 1.
Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss/vol38/iss0/1>

This Editorial is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Social Sciences by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

สังคมศาสตร์ ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๑-๒ มกราคม-ธันวาคม ๒๕๕๐. ฉบับ “จักรวรรดิ” (Empire)

วารสารสังคมศาสตร์ฉบับปีที่ ๓๘/๒๕๕๐ นี้ มีชื่อว่า “ฉบับ ‘จักรวรรดิ’ (Empire)” เนื่องด้วย บทความหลักสองบทความของวารสารฉบับนี้เป็นบทความที่ว่าด้วยเรื่อง “จักรวรรดิ” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ความเป็นจักรวรรดิของสหรัฐอเมริกา” จากมุมมองของนักทฤษฎีการเมืองระหว่างประเทศสองท่านที่จบการศึกษามาจากสำนักเดียวกัน แต่ทำงานสังกัดคณะมหาวิทยาลัย และมีจุดยืนที่แตกต่างกัน จะเป็นด้วยวัยที่ห่างกันมากหรือไม่ ก็อาจเป็นไปได้และไม่ได้ในเวลาเดียวกัน ?!

บทความ “จักรวรรดิ” ชิ้นแรกเป็นของ จันทิม่า อ่องสุรักษ์ รองศาสตราจารย์ทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้ซึ่งเกษียณราชการในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งลูกศิษย์ลูกหาและเพื่อนนักวิชาการเพื่อนพ้องน้องพี่ทั้งที่ธรรมศาสตร์และจุฬาฯ ต่างก็ควรจะร่วมแสดงมุทิตาจิตและกตเวทิตาต่อท่านอาจารย์จันทิม่า หรือที่รู้จักเรียกขานกันในนามของ “อาจารย์จันฯ” ผู้ซึ่งเป็นที่รักยิ่งของพวกเขา ขณะเดียวกัน ก็ทราบว่า ทางวารสารรัฐศาสตร์สาร ของรัฐศาสตร์-ธรรมศาสตร์ ซึ่งเปรียบได้กับวารสารพี่วารสารน้อง ของ วารสารสังคมศาสตร์ ของรัฐศาสตร์-จุฬาฯ ได้เตรียมการจัดพิมพ์ รัฐศาสตร์ ฉบับเป็นอนุสรณ์สำหรับท่านอาจารย์จันทิม่าด้วย โดยมีบทความจากนักวิชาการและนักเขียนต่างๆ ที่เขียนขึ้นมาเพื่องานเกษียณของ

“อาจารย์ฉันฯ” โดยเฉพาะ อย่างไรก็ตาม ในนามของพี่น้องผองเพื่อนร่วมชะตากรรมอาชีพนักวิชาการทางรัฐศาสตร์ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขอร่วมแสดงมุทิตาจิตการวะผ่าน วารสารสังคมศาสตร์ ฉบับนี้ มายังท่าน “อาจารย์ฉันฯ” ด้วย ซึ่งท่านได้กรุณาอนุเคราะห์บทความดี ๆ มีคุณค่าแก่เรามาโดยตลอด

บทความของอาจารย์ฉันฯในวารสารสังคมศาสตร์ฉบับนี้คือ **“American Empire: A Path to Liberation”** ซึ่งมีประเด็นที่แปลกใหม่น่าสนใจยิ่งในการตีความหลักการหรือกรอบในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ โดยเฉพาะของไทย ขณะเดียวกัน อาจารย์ฉันฯก็มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทฤษฎีปรัชญาการเมืองระหว่างประเทศที่กล่าวได้ว่า ยังไม่มีนักรัฐศาสตร์ในสาขาการเมืองระหว่างประเทศเคยเสนอมาก่อน โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับ “หนทางไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติและเป็นมิตรต่อกันอย่างถาวร” หลายคนที่สนใจศึกษาในทางทฤษฎีปรัชญาการเมืองระหว่างประเทศของตะวันตกอาจจะคุ้นเคยกับข้อเสนอจากมุมมองของโทมัส ฮอบส์ (Hobbesian) ที่เชื่อว่า การเมืองระหว่างประเทศจะไม่มีทางพบกับสันติภาพได้หากยังไม่มียุติธรรมหรือผู้มีอำนาจสูงสุดเด็ดขาดในการเมืองระหว่างประเทศ หรือมุมมองของคานท์ (Kantian) ที่ปรากฏในข้อเขียนที่ถือว่าเป็นข้อเขียนแรก ๆ ในทางทฤษฎีปรัชญาการเมืองระหว่างประเทศที่เป็นระบบชัดเจนที่สุด ถึงแม้ว่าคานท์จะเขียนในประเด็นการเมืองระหว่างประเทศไว้ไม่มาก แต่ก็ถือว่าเป็นอิทธิพลสำคัญอย่างยิ่งต่อการการเมืองระหว่างประเทศทั้งในทางปฏิบัติและในทางวิชาการ ข้อเขียนดังกล่าวของคานท์เป็นที่รู้จักกันในนามของ “สันติภาพถาวร” (Perpetual Peace) ที่เป็นการนำเอาแนวคิดทั้งของฮอบส์ ล็อกและ รุสโซมาบูรณาการและขยายความเป็นแนวคิดใหม่ที่มีความโดดเด่นเป็นของตัวเองอย่างน่าอัศจรรย์ แต่กระนั้น ทฤษฎีที่อาจารย์ฉันฯเสนอมาในบทความของท่านก็ถือได้ว่าเป็นความโดดเด่นเช่นกัน และถือว่าท่านมีความกล้าหาญอย่างยิ่งเลยทีเดียวที่นำเสนอกรอบความคิดดังกล่าว

ทฤษฎีปรัชญาการเมืองระหว่างประเทศของอาจารย์ฉันทน์คือ การนำเอา พุทธธรรมและพุทธปรัชญามาเป็นกรอบในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ และก็ได้ชี้ให้เห็นด้วยว่า ไม่ใช่เป็นเพียงทฤษฎีปรัชญา แต่สังคมไทยได้ปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวนี้มาแล้วจริง ๆ ดังจะขอยกตัวอย่างข้อความบางตอนที่ท่านกล่าวไว้ในบทความของท่าน เช่น “พุทธธรรมคำสอนช่วยรักษาสันติภาพโดยสยำนในช่วงวิกฤต และนำไปสู่การปลดปล่อยจากอำนาจจักรวรรดิอเมริกา”! หลายคนคงจะสงสัยอย่างว่า พุทธธรรมคำสอนช่วยรักษาสันติภาพของไทยได้อย่างไร คำตอบมีอยู่ในบทความของอาจารย์ฉันทน์ ซึ่งคงต้องให้ท่านผู้อ่านติดตามอ่านและพิสูจน์ความจริงกันเอง !

นอกจากการอ้างอิงถึงหลักพุทธธรรมในฐานะที่เป็นหนทางที่ช่วยรักษาสันติภาพของไทยไว้ได้แล้ว จากท้ายข้อความดังกล่าว หลายคนก็สนับสนุนนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาในช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่สองอาจจะเข้าใจไปว่า อาจารย์ฉันทน์ต่อต้านสหรัฐอเมริกา จากการที่ท่านใช้คำว่า “จักรวรรดิอเมริกา” ขณะเดียวกัน อาจารย์ฉันทน์ยังเขียนถึงสหรัฐอเมริกาไว้ว่า

“อเมริกาได้แสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์แห่งความเป็นจักรวรรดิมานานก่อนหน้าสมัยประธานาธิบดี จอร์จ ดับเบิลยู บุช เช่น Manifest Destiny ซึ่งเป็นแนวความคิดที่มีอิทธิพลสูงในทางอุดมการณ์ต่อกิจการต่างประเทศของอเมริกันในช่วงทศวรรษ ๑๙๔๐”

และอาจารย์ฉันทน์ยังอ้างถึงนักวิชาการตะวันตกเพื่อสนับสนุนคำกล่าวข้างต้นอีกด้วย โดยกล่าวว่า “นักประวัติศาสตร์อย่าง W.S. Cole เชื่อว่าแนวความคิดดังกล่าวนี้มีอิทธิพลที่ทำให้สหรัฐในฐานะที่มีอำนาจมากกว่า มุ่งมั่นที่จะกระจายอารยธรรมและสถาบันทางการเมืองของตนไปทางแปซิฟิกและส่วนอื่นของโลก แผ่ขยายเสรีภาพและประชาธิปไตย และเพื่อป้องกันการขยายอำนาจ

ปีที่ 38 ฉบับที่ 1-2 มกราคม-ธันวาคม 2550

ของรัฐบาลอื่น ๆ ที่สหรัฐเห็นว่าไม่ได้ส่งเสริมเสรีภาพและประชาธิปไตย” ยิ่งกว่านั้น อาจารย์ฉันทยังเปิดเผยเอกสารประวัติศาสตร์ที่ช่วยให้เห็นเจตนาในนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ นั่นคือเอกสารของแมทธิว เพอร์รี วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๘๕๓ ที่เป็นข้ออ้างต่อญี่ปุ่น อันมีใจความบางตอนว่า

“หลายปีแล้วที่หลายประเทศเข้าร่วมการค้า แต่ท่านขัดขวางต่อต้านโดยอ้างกฎหมายแห่งชาติ ท่านได้กระทำการที่ขัดต่อหลักการของพระเจ้าเป็นเจ้า (Free trade is god, god is free trade) และบาปที่ท่านทำไม่มีอะไรจะมากไปกว่านี้ ถ้าท่านยังคงไม่เห็นด้วย เราคงจะต้องใช้อาวุธและสอบถามต่อบาปที่ขัดต่อหลักแห่งพระเจ้าเป็นเจ้า เมื่อมีใครได้พิจารณาโอกาสที่ว่านี้ อย่างไรก็ดีตาม เขาคงจะตระหนักถึงชัยชนะ ซึ่งย่อมเป็นของเรา และท่านจะไม่มีทางใด ๆ ที่จะเอาชนะเราได้”

ซึ่งไม่สามารถสรุปเป็นอื่นไปได้นอกจาก “ผลประโยชน์ของอเมริกา ในทางปฏิบัติ ไม่สามารถแบ่งแยกออกได้จากพระประสงค์และกฎของพระเจ้าเป็นเจ้า” อาจารย์ฉันทยังชี้ให้เห็นต่อมาว่า “ในตอนปลายศตวรรษที่สิบเก้า ผู้นำอเมริกันยังมีความชัดเจนและเชื่อมั่นในชะตาที่ชัดเจน และมองตัวพวกเขาในฐานะ ‘คนที่พระเจ้าเลือก (God’s Chosen People)’ ในการที่จะทำให้หลักการของพระองค์นั้นเป็นจริงให้ได้”

แต่ภายใต้ทฤษฎีปรัชญาการเมืองระหว่างประเทศของอาจารย์ฉันทท่านได้แสดงให้เห็นถึงเจตนา (authorial stance) ในเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจน และเข้าใจดีว่า อาจจะมีผู้ตีความข้อความของท่านไปในทางที่เห็นว่า ท่านมีความเกลียดชังสหรัฐอเมริกา โดยท่านได้กล่าวไว้ว่า

“หลังจากการใช้คำดังกล่าว สิ่งที่ย้ำพเจ้าจะกล่าวต่อไป อาจจะดูไม่จริงใจ แต่ขอให้ท่านแน่ใจว่า บทความนี้ไม่ได้เกิดจากแรง

จุดใจของการไม่พอใจหรือเกลียดชังสหรัฐหรือชาวอเมริกันแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้าม บทความนี้เกิดจากเจตนาดี (good will) บางทีในทำนองเดียวกันกับที่ชาวอเมริกันที่ปรารถนาอย่างจริงจังและเสนอที่จะช่วยสยามปลดปล่อยตัวเองออกจาก ‘สนธิสัญญาที่ไม่เท่าเทียมกัน’ ข้าพเจ้ามั่นใจว่า เจตนาดังกล่าวของข้าพเจ้าจะปรากฏชัดเจนให้เห็นในอีกไม่นานนัก”

นอกจากการรักษาอำนาจอธิปไตยของไทยไว้ได้ด้วยแนวทางพุทธที่เกิดจากการกระทำของประชาชนคนไทยในสังคมไทยเอง บทความอาจารย์ฉันทยังชี้ให้เห็นอีกด้วย อาจารย์ฉันทยังชี้ให้เห็นถึง “พุทธศาสนาในฐานะที่มีอิทธิพลต่อผู้นำไทยในการตัดสินใจกำหนดนโยบายต่างประเทศ” อีกด้วย ยกตัวอย่างเช่น

“กษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชของไทย และบรรดารัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศ โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีรากฐานจากพุทธศาสนา มองสิ่งต่างๆ ที่ตะวันตกมองแตกต่างออกไป เข้าใจความเกลียดชังและความไม่พอใจต่างออกไป ชี้ไปที่ชุดสามัญสำนึกคนละชุด ทัศนคติความเสรีภาพและอิสรภาพของมนุษย์ไปในทิศทางอื่น”

แน่นอนว่า หลายคนอาจจะแย้งว่า ประชาชนคนไทยทั่วไปไม่ได้เข้าใจปรัชญาพุทธศาสนา หรือเข้าถึงหลักธรรมได้ถึงขนาดที่จะนำมาเป็นหลักประพฤติปฏิบัติ ซึ่งอาจารย์ฉันทเข้าใจปัญหาข้อโต้แย้งนี้ดี ท่านได้กล่าวไว้ว่า “ไม่ใช่คนไทยทุกคนที่จะเข้าใจแก่นพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง หรือปฏิบัติธรรมได้อย่างสม่ำเสมอ แต่พฤติกรรมประจำวันของคนไทยในหลากหลายระดับลักษณะ ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาไม่น้อย” โดยอาจารย์ฉันทได้ตีความพฤติกรรมบางอย่างของคนไทยในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง อันเป็นพฤติกรรมที่นักวิชาการตะวันตกมักจะตีความเข้าใจและตีตราประเทศไทยว่าเป็นพวก “นกสองหัว” แต่อาจารย์

ฉันเห็นต่างไป:

“ตัวอย่างในประวัติศาสตร์ ได้แก่ สมัยสงครามโลกครั้งที่สอง รัฐบาลไทยในกรุงเทพเข้าข้างญี่ปุ่นต่อต้านฝ่ายพันธมิตร ในขณะที่ก็ได้เกิดขบวนการเสรีไทยขึ้นเพื่อสนับสนุนช่วยเหลือฝ่ายพันธมิตร เมื่อทหารฝ่ายพันธมิตรถูกทหารญี่ปุ่นจับตัวไปเพื่อไปใช้แรงงาน สร้างทางรถไฟเข้าสู่พม่า ชาวบ้านที่เห็นทหารฝ่ายพันธมิตรถูกจับ ขังทรมานทุกขัตติมาน ก็เกิดความสงสารเข้าไปเสี่ยงชีวิตช่วยเหลือให้น้ำอาหารแก่ทหารเหล่านั้น แม้ว่าจะผิดกฎหมายของญี่ปุ่นก็ตาม”

การเข้าไปช่วยเหลือดังกล่าวนี้ อาจารย์ฉันตีความว่า “ไม่ได้เกิดจากปัจจัยอุดมการณ์ทางการเมือง เพราะหลังจากกระแสสงครามเปลี่ยนแปลงไป ญี่ปุ่นเป็นฝ่ายถูกจับไปบ้าง คนไทยก็ไปเข้าข้างช่วยเหลือญี่ปุ่นในแบบเดียวกันอยู่ดี”

อาจารย์ฉันต้องการจะพาเราไปสู่กระบวนทัศน์ (paradigm) ที่เราไม่เคยไป ในการมองปัญหาการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างไทย-อเมริกา โดยนำเราไปสู่มุมมองแบบพุทธศาสนา ซึ่งช่วยให้เราสามารถมองคนอเมริกันว่า พวกเขา

“ต้องการมีชีวิตที่สันติและมั่นคงปลอดภัย สามารถมีชีวิตที่มีความสุขตามที่ตนปรารถนา ปลอดภัยจากความกังวลและความหวาดกลัว คนอื่นในโลกก็คงเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า มันเป็นธรรมชาติมนุษย์ที่ต้องการเช่นนั้น ไม่มีใครในโลกจะปฏิเสธว่า ไม่ต้องการที่จะมีชีวิตในสภาพเดียวกันกับที่คนอเมริกันปรารถนา”

หลายคนอาจตีความหลังอ่านบทความอาจารย์ฉันจบแล้วว่า ท่านกำลังแนะนำ “ทางสายกลาง” ในทางการเมืองระหว่างประเทศ และเป็นการ

ตีความ “ความเป็นจริง” (reality) ขึ้นมาใหม่ที่แตกต่างจากที่รับรู้เข้าใจกันมา ภายใต้มุมมองแคบๆ สองมุมในทฤษฎีการเมืองระหว่างประเทศของตะวันตก นั่นคือ “ถ้าไม่ realism ก็ต้อง idealism” หรือ “ถ้าไม่ Hobbes ก็ Kant”

ต่อจากบทความของอาจารย์ฉันทน์ ก็คือบทความ “The Loss of Empire” ของอาจารย์สรวิศ ชัยนาม ซึ่งเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คนที่แฟน (วารสารนะครับ ไม่ใช่แฟนอาจารย์สรวิศ !) ย่อมคุ้นเคยกับข้อเขียนในแนวทฤษฎีหลังโครงสร้างนิยมและหลังอาณานิคมนิยม (Post-structuralism, Post-colonialism) ของอาจารย์สรวิศที่ปรากฏในวารสารสังคมศาสตร์ของเราอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งบรรณาธิการต้องขอขอบพระคุณอาจารย์สรวิศมา ณ ที่นี้ด้วย

บทความอาจารย์ฉันทน์ได้ชี้ให้เห็นถึง หนทางที่หลุดพ้นจาก “จักรวรรดิ” ไม่ว่าจะเป็นประเทศอื่นๆ หรือตัวสหรัฐอเมริกาเองที่ต้องการเพิ่มทิศในการขึ้นนำให้ตัวเองหลุดพ้นจาก “ความเป็นจักรวรรดิ” ของตน ที่ตัวเองก็ตกอยู่ภายใต้มันพอๆ กับที่ครอบงำประเทศอื่น ส่วนบทความของอาจารย์สรวิศนำเราไปสู่ “The Loss of Empire” หรือถ้าแปลเป็นไทยก็คือ “การสูญเสียของจักรวรรดิ”

ย่อมน่าสนใจอย่างยิ่งว่า “จักรวรรดิสูญสิ้น” ไปได้อย่างไรในทรรศนะของอาจารย์สรวิศ มุมมองและการตีความการเมืองระหว่างประเทศของอาจารย์สรวิศแตกต่างจากของอาจารย์ฉันทน์อย่างเห็นได้ชัด แม้ว่าดูจะคล้ายจะพูดในประเด็นเดียวกัน บรรณาธิการขอสรุปตัวอย่างคำแปลข้อความบางตอนในบทความของอาจารย์สรวิศมาให้ท่านผู้อ่านได้ชิมเป็นกระสาย

“วาระของการเมืองสมัยใหม่ ไม่ได้พุ่งเป้าไปที่การทำให้อำนาจเป็นของทุกคน เท่ากับการกระจายทรัพยากร กดดันให้รัฐสนับสนุนเรื่องสิทธิ และเพิ่มสิทธิให้กับชนชั้นที่เสียเปรียบหรืออ่อนแอ มากกว่าที่จะเข้าไปมีส่วนในอำนาจทางการเมือง หรือ

ยึดอำนาจรัฐ เหมือนฝ่ายซ้ายแต่ก่อน พุ่งเป้าไปที่ความไม่เท่าเทียมกัน การกระจายประโยชน์ที่ไม่เหมาะสมมากกว่า การเข้าไปมีส่วนในการใช้อำนาจทางการเมืองและเสรีภาพ ร่วมกันปกครอง ดังนั้นเสรีภาพจึงไม่ได้หมายถึงอิสระจากคนอื่น หรือ อิสระจากรัฐ หรือ อิสระจากสิ่งที่ทำให้เราทุกข์ยาก แต่มันหมายถึง เสรีภาพร่วมกับผู้อื่น”

และ

“การแทนที่ทางทฤษฎีได้กัดเซาะและยึดพื้นที่ของการวิพากษ์ปัญหาการครองความเป็นเจ้าของทุนนิยม ทำให้แนวคิดความหมายของประชาธิปไตยถูกรวบงำโดยทุนนิยมและเสรีนิยมใหม่ไปเสียหมด”

“สร้างความรู้สึกห่อเหี่ยวให้กับพวกฝ่ายซ้ายและขบวนการที่ก้าวหน้า จากการสูญเสียสองต่อ โดยไม่มีทางเลือกอื่นใดๆ เป็นแนวทางให้ได้การสูญเสียสองต่อ คือ หนึ่ง การแทนที่ทุนนิยมด้วยรูปแบบสังคมเศรษฐกิจอื่น และการสูญเสียประชาธิปไตยเสรีนิยมให้กับเหตุผลทางการเมืองแนวเสรีนิยมใหม่ ทางหนึ่งคล้ายกับการสูญเสียคนที่เรารัก อีกทางหนึ่ง คล้ายกับสูญเสียพ่อที่เราเกลียด แต่ก็ขาดไม่ได้”

จากตัวอย่างข้อความข้างต้น แน่ใจว่า ท่านผู้อ่านคงสงสัยใคร่รู้ต่อไปให้ครบถ้วนกระบวนความว่า “จักรวรรดิมันสูญไปได้อย่างไร ?”

อาจารย์ฉันทา จบจาก LSE เจกเช่นเดียวกับ สรวิศ ชัยนาม อาจารย์ฉันทาอยู่ในวัยไล่เลี่ยต่างกันเพียงหนึ่งปีกับท่านทูต สุรพงษ์ ชัยนาม ผู้เป็นบิดาของอาจารย์สรวิศ ท่านผู้อ่านคงจะเห็นความแตกต่างของอายุ ซึ่งอาจจะช่วยให้ท่านสามารถทำความเข้าใจจิตวิญญาณของคนทั้งสองได้ดียิ่งขึ้น

ต่อจากบทความที่ว่าด้วยเรื่อง “จักรวรรดิ” ของนักวิชาการสายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองแล้ว ท่านผู้อ่านก็จะได้พบกับบทความปรัชญาการเมืองที่ว่าด้วยนักคิดที่ยากที่จะหานักปรัชญาการเมืองไทยเขียนถึง นั่นคือ “แนวคิดทางการเมืองและกฎหมายของอะไควนัส” ของ ดร.กานต์ โกวิทช์สมบุญ รองศาสตราจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ซึ่งกล่าวได้ว่า ในแวดวงวิชาการทางทฤษฎีปรัชญาการเมือง อาจารย์กานต์เป็นผู้เชี่ยวชาญสนใจในความคิดทางการเมืองของธอมัส อะไควนัสอย่างจริงจังมาโดยตลอด ใครที่ไม่คุ้นเคยและไม่เคยตระหนักถึงความสำคัญและอิทธิพลอย่างน่าอัศจรรย์ของอะไควนัสในทางทฤษฎีการเมืองที่มีต่อยุคต่อๆ มารวมถึงปัจจุบัน ก็ไม่ควรพลาด !

เมื่อพูดถึง “ปรัชญาเทคโนโลยี” คงมีผู้อ่านจำนวนไม่น้อยที่สงสัยว่ามันคืออะไร ? บางคนอาจจะไม่เคยได้ยินมาก่อน หลายคนคงไม่คิดว่าปรัชญาจะไปเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี แล้วปรัชญาเทคโนโลยีนั้นมันสำคัญอย่างไร ? และมีประโยชน์อะไรกับเรา ? ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัยชัย คุ่มทวีพร แห่งคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลจะช่วยให้เรากระจ่างและตระหนักถึงอิทธิพลที่คาดไม่ถึงของเทคโนโลยี และแง่มุมที่เราไม่เคยมองมาก่อนผ่านบทความของท่านเรื่อง “ปรัชญาเทคโนโลยีของแอนดรูว์ ฟินเบอร์ก: ทฤษฎีแนววิพากษ์” ใครไม่เคยได้ยินชื่อ “แอนดรูว์ ฟินเบอร์ก” อาจารย์ชัยชัยได้นำเสนอไว้อย่างชัดเจนในรายละเอียดในบทความดังกล่าวนี้แล้ว

บทความสุดท้ายในวารสารสังคมศาสตร์คือ “ความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของไทย” เป็นผลงานวิจัยของนักวิชาการชาวอเมริกันสองท่าน คือ ดร. ทิระ ฟอลัน (Tira Foran) และ ดร. เดวิด เอ. ซอนเนนเฟลด์ (David A. Sonnenfeld) ทิระเป็นนักภูมิศาสตร์ดุซงึ่บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยซินินี้ (เดิมที ทำปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย-เบอร์กลี แต่ย้ายมาซินินี้ตามอาจารย์ที่ปรึกษา) ทิระจบ

ปริญญาโททางด้านสังคมวิทยาจากมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย เบิร์กลีย์ ขณะนี้ทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการอาวุโสประจำสำนักงานภูมิภาคเอเชียที่ IUCN (World Conservation Union) ส่วนเดวิดจบปริญญาโทและเอกด้านสังคมวิทยาจากมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ซานตา-ครูซ ขณะนี้ดำรงตำแหน่งรองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาชุมชนและชนบท มหาวิทยาลัยวอชิงตันสเตท

แม้ว่าจะเป็นบทความสุดท้าย แต่เอาเข้าจริง ๆ ทั้งสองได้ส่งบทความนี้มาให้วารสารสังคมศาสตร์ก่อนผู้เขียนคนอื่น ๆ ทั้งหมด ! นั้นหมายความว่าบรรณาธิการได้ทำการ “หมักคอง” บทความของธีระและเดวิดมาเป็นเวลานาน คงต้องขอชมท่านทั้งสองมา ณ ที่นี้ด้วย

บทความดังกล่าวเดิมที่เป็นบทความภาษาอังกฤษในชื่อ “Corporate Social Responsibility in Thailand's Electronic Industry” ซึ่งอยู่ในหนังสือชื่อ **Challenging the Chip: Labor Rights and Environmental Justice in the Global Electronics Industry** โดยมีบรรณาธิการร่วมกันสามท่านคือ Ted Smith, David Naguib Pellow และตัวเดวิด ขอนเนนเฟลด์เองด้วย พิมพ์โดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเทมเปิล (Temple University Press)

Ted Smith เป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งคนหนึ่งในการรณรงค์เรื่องสิ่งแวดล้อมของโลกก็ว่าได้ โดยเฉพาะความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เขาเป็นผู้ก่อตั้งและนักยุทธศาสตร์อาวุโส (Senior Strategist) ขององค์กรที่มีชื่อว่า Silicon Valley Toxics Coalition และเป็นผู้ร่วมก่อตั้งและร่วมประสานงานสถาบัน International Campaign for Responsible Technology และประธานคณะกรรมการแห่ง Computer Takeback Campaign

พื้นเพทางการศึกษาของ Ted Smith เริ่มต้นจากการที่เขาเลือกเรียนปริญญาตรีสายวิทยาศาสตร์ที่ MIT โดยในที่สุดเขาก็ลงเอยเลือกคณิตศาสตร์เป็นสาขาเอก สาเหตุแรกเริ่มที่เขาเลือกเรียนวิทยาศาสตร์ที่ MIT เพราะ เขาคิดว่าเขาอยากจะเป็นนักฟิสิกส์ และ Harvard ไม่รับเขา แต่ต่อมาไม่นาน เขาตระหนักว่า เขาคิดผิด เขาตัดสินใจลาออกจากมหาวิทยาลัย ขณะที่เขายังเรียนไม่จบ ด้วยเหตุที่มหาวิทยาลัยดังกล่าวไม่ใช่ “สถานศึกษาหาความรู้” (a place of learning) ซึ่งเป็นคำที่ Ted Smith กล่าวอ้างจากคำของไมเคิล โอคชอต (Michael Oakeshott) นักวิชาการทางปรัชญาการเมืองชื่อดังชาวอังกฤษ ผู้สร้างชื่อเสียงให้กับ LSE หลังจากเลิกเรียนหนังสือ Ted Smith ก็เข้าทำงานกับ the Computing Division of the National Bureau of Standards ที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. และศึกษาต่อในหลักสูตรภาคค่ำที่ American University และมหาวิทยาลัยแมริแลนด์ตามลำดับ แม้ว่าเขาจะตั้งใจที่จะกลับไปเรียนต่อให้จบที่ MIT แต่งานที่เขาได้ที่บริษัทโบอิง (Boeing) ทำให้เขาไม่ได้กลับไปสมความตั้งใจ เพราะเงินเดือนที่โบอิงนั้นยากที่ใครจะปฏิเสธ หลังจากนั้นเขาก็ได้งานดี ๆ ในที่ต่าง ๆ และท้ายที่สุดเขาก็หันมาเป็นผู้รณรงค์ในปัญหาสิ่งแวดล้อมในบริบทดังกล่าว ในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ การรณรงค์ของเขาได้รับการยอมรับยกย่องจากศาลาโลลามาในความเป็นผู้นำด้านสิ่งแวดล้อม และในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เขาได้เป็นบรรณาธิการร่วมของหนังสือ **Challenging the Chip** ที่มีงานวิจัยของ ดร.ธีระ และ ดร.เดวิดรวมอยู่ด้วย ซึ่งได้นำมาตีพิมพ์ไว้ในวารสารสังคมศาสตร์เล่มที่ท่านกำลังอ่านอยู่ขณะนี้

ส่วน David Naguib Pellow ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ทางด้านชาติพันธุ์ศึกษา (Ethnic Studies) ที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย-แซนดิเอโก และเป็นที่รู้จักกันในฐานะ “นักวิชาการ-นักเคลื่อนไหว (an activist-scholar) ที่มีผลงานตีพิมพ์เกี่ยวกับประเด็นความยุติธรรมในสิ่งแวดล้อม (environmental justice) ในชุมชนคนผิวสี”

จากที่กล่าวแนะนำบรรณาธิการร่วมและผู้เขียนร่วมบทความ “ความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของไทย” คงทำให้ผู้อ่านสนใจติดตามเนื้อหาของงานวิจัยดังกล่าว ซึ่งถือว่าเป็นงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่ได้ปรับตัวให้มี “น้ำยา” มากพอที่จะรับมือกับปัญหาใหม่ๆ ที่เกิดจากบริบททางสังคมการเมือง เศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปเกินกว่านักสังคมศาสตร์กระแสหลักธรรมดาๆ จะเข้าถึงได้ เพราะการศึกษาวិเคราะห์และนำเสนอหนทางแก้ปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความรู้ในเชิงสหวิทยาการ มิฉะนั้น จะไปต่อกับบรรดานักวิทยาศาสตร์-นักเทคโนโลยีที่รับใช้ทุนนิยมถ้อยเดียวได้อย่างไร นักปรัชญาการเมืองธรรมดาๆ ที่ศึกษาแต่ประเด็นความยุติธรรมย่อมไม่สามารถยื่นมือเข้าไปวิพากษ์ประเด็น “ความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม” ได้แน่นอน หากไม่ได้ผ่านการทำความเข้าใจในความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ขณะเดียวกัน บทความ “ความรับผิดชอบต่อ...” นี้จะช่วยเปิดโลกทัศน์อันคับแคบของบรรดานักรัฐศาสตร์-สังคมศาสตร์กระแสหลักเฉยๆ ที่ไม่เคยรู้ว่าเดี๋ยวนี้ นักภูมิศาสตร์ยุคใหม่อย่าง ดร.ธีระ พอลันเขาศึกษาเรื่องอะไรกัน นอกเหนือไปจากแผนที่ ทะเล ภูเขา ฯ ! เพราะนักรัฐศาสตร์เหล่านั้นมักจะทำทางๆ ยามได้รับคำตอบจากธีระว่า “กำลังเรียนภูมิศาสตร์อยู่!” (แล้วมาทำอะไรที่คณะรัฐศาสตร์หรือเศรษฐศาสตร์ จูฬาฯ ??!!)

สุดท้ายนี้ หวังว่า วารสารสังคมศาสตร์ฉบับ “จักรวรรดิ” คงจะเป็นที่พอใจและใจจันทน์ผู้อ่านทุกท่าน และสัญญาว่า จะออกให้ตรงและทันเวลา

หวังว่ายังคงความเป็นมิตรกันอยู่

ไชยันต์ ไชยพร